

Vesak: Đại lễ của nhân loại

ISSN: 2734-9195 09:05 06/05/2025

Đại lễ Vesak không chỉ làm sáng tỏ giá trị của Phật giáo mà còn khẳng định vai trò và giá trị của Phật giáo trong đời sống nhân loại. Vesak sẽ tiếp tục là ngọn hải đăng, chiếu sáng con đường đến với một thế giới an lạc, đầy đủ từ bi, trí tuệ.

1. Nguồn gốc và ý nghĩa của ngày lễ Vesak

Vesak là ngày lễ quan trọng nhất trong Phật giáo, kỷ niệm ba sự kiện trọng đại trong đời đức Phật: Đản sinh, Thành đạo và nhập Niết bàn. Ngày nay, Vesak không chỉ là lễ hội tôn giáo mà còn trở thành biểu tượng văn hóa toàn cầu.

Sau khi được Liên Hợp Quốc công nhận, Vesak đã được tổ chức thường niên tại các quốc gia Phật giáo lớn như Thái Lan, Sri Lanka, Ấn Độ và Việt Nam. Kỳ lễ Vesak quốc tế không chỉ mang ý nghĩa tôn giáo mà còn là dịp để các quốc gia quảng bá văn hóa, tăng cường đối thoại liên tôn và hợp tác quốc tế.

Theo kinh Đại Bát Niết Bàn (Trường Bộ kinh II), đức Phật đã dạy rằng: “Nhu Lai xuất hiện ở đời vì lợi ích của chúng sinh, vì an lạc thiên thần và loài người” (Hoà thượng Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr 315).

Đại lễ Vesak Liên hợp quốc 2019 tại Hà Nam, Việt Nam - Ảnh: An An

Từ năm 1999, Đại hội đồng Liên Hợp Quốc chính thức công nhận Đại lễ Vesak là dịp để thế giới tôn vinh các giá trị nhân văn, xây dựng hòa bình và hiểu biết giữa các dân tộc. “Ngày Vesak không chỉ là lễ tôn giáo mà còn là nền tảng để xây dựng một thế giới, một cộng đồng dựa trên trí tuệ và từ bi” (LHQ, 1999). Phát biểu tại hội nghị Vesak 2000, giáo sư KN Jayatilleke đã xác định: “Vesak là ánh sáng trí tuệ, tâm hồn nhân loại, hướng dẫn chúng ta đến con đường hòa bình và giải thoát” (Jayatilleke, 2000, NXB Colombo, tr.67). Lời phát biểu này giải thích rõ ràng vai trò của Vesak trong việc truyền bá các giá trị cốt lõi của Phật giáo ra toàn cầu.

Công nhận của Liên Hợp Quốc cũng là bước đột phá để Vesak trở thành sự kiện quốc tế, không giới hạn ở các quốc gia Phật giáo mà còn thu hút sự quan tâm của cộng đồng thế giới. Trong kinh điển Phật giáo, đức Phật dạy: “Hãy an trú trong chính niệm, nhìn thẳng tự thân và thế giới” (Kinh Tứ Niệm Xứ, Trung Bộ kinh I, HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 145). Vesak là dịp để thực hành chính niệm, không chỉ để thanh lọc thân tâm mà còn xây dựng hòa bình từ mỗi cá nhân đến cộng đồng.

Trong lịch sử Phật giáo, Đại lễ Vesak là dịp để các tín đồ hướng về cội nguồn tâm linh, thực hành giáo pháp của đức Phật, phát huy các giá trị từ bi, trí tuệ và hòa hợp. Đức Phật từng khẳng định: “*Ai thấy pháp là thấy Như Lai*” (Kinh Trung Bộ, Trung Bộ kinh I, HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 128). Giáo pháp của Ngài không chỉ tồn tại trong những lời dạy mà còn hiện diện trong từng hành động lành mạnh và lối sống an lạc của Phật tử. Với tinh thần

này, Vesak không chỉ là ngày lễ kỷ niệm mà còn là dịp để mọi người thực hành lòng từ bi thông qua các hoạt động như bố thí, phóng sinh, tụng kinh và thiền định. Vesak còn là cơ hội để tăng cường hòa hợp giữa các tông phái Phật giáo, từ Nam truyền đến Bắc truyền và Kim cương, nỗ lực xây dựng một cộng đồng Phật giáo toàn cầu đoàn kết.

Vesak là một ngày lễ mang ý nghĩa tâm linh, văn hóa và nhân văn sâu sắc. Không chỉ là kỷ niệm hành trình của đức Phật, mà còn là biểu tượng của hòa bình, trí tuệ và sự gắn kết giữa con người với con người, giữa quốc gia với quốc gia. Trong bối cảnh hiện đại, Vesak không chỉ nhìn lại các giá trị Phật giáo mà còn hướng tới tương lai, nơi giáo lý từ bi và trí tuệ của đức Phật được áp dụng để xây dựng thế giới an lạc và vững chắc. Bên cạnh ý nghĩa tôn giáo, Vesak còn là dịp để các quốc gia Phật giáo giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa. Lễ hội Vesak thường bao gồm các hoạt động như diễu hành hoa đăng, biểu diễn nghệ thuật và triển lãm văn hóa Phật giáo. Những hoạt động này không chỉ gắn kết cộng đồng mà còn lan tỏa các giá trị Phật giáo đến với xã hội.

Vesak cũng là dịp để thảo luận các giải pháp hòa bình, giải quyết xung đột. Lời dạy của đức Phật: “Hãy an trú trong chính niệm, nhìn thẳng vào tự thân và thế giới” (Kinh Tứ Niệm Xứ, HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 145) đã chỉ ra rằng mọi thay đổi tích cực bắt nguồn từ việc thay đổi của mỗi cá nhân.

Vesak nhắc nhở chúng ta rằng hòa bình toàn cầu chỉ đạt được khi con người biết sống hòa hợp với bản thân, cộng đồng và thiên nhiên. Từ việc kêu gọi trách nhiệm bảo vệ môi trường, thúc đẩy bình đẳng, đến giải quyết các vấn đề xung đột, Vesak giờ đây không chỉ là lễ hội tôn giáo mà còn là nền tảng đạo đức, thúc đẩy hành động thiện ích.

2. Lịch sử phát triển của Vesak quốc tế

Sự phát triển của Vesak quốc tế gắn liền với một cột mốc quan trọng: ngày 15/12/1999, Đại hội đồng Liên Hợp Quốc đã thông qua Nghị quyết số 54/115, công nhận Vesak là ngày lễ văn hóa và tâm linh quốc tế.

Vesak 2017 tại Borobudur, Indonesia - Ảnh: An An

Từ năm 2004, Vesak quốc tế bắt đầu được tổ chức thường niên tại Thái Lan dưới sự hỗ trợ của Đại học Mahachulalongkornrajavidyalaya (MCU).

Từ Thái Lan, Vesak quốc tế tiếp tục lan rộng ra các quốc gia khác, đặc biệt là Việt Nam, nơi đã đăng cai thành công các kỳ Vesak vào các năm 2008, 2014 và 2019.

Vesak quốc tế là dịp để các tín đồ Phật giáo ôn lại giáo pháp, đồng thời trở thành nền tảng cho các quốc gia và cộng đồng tôn giáo cùng nhau đối thoại, hợp tác. Vesak đã chuyển mình từ một lễ tôn giáo thành sự kiện văn hóa toàn cầu, nơi những giá trị Phật giáo được ứng dụng để giải quyết các vấn đề thực tiễn của xã hội hiện đại. Như lời đức Phật trong Kinh Pháp Cú: “Không có hạnh phúc nào lớn hơn bình an” (HT.Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, câu 202).

Vesak chính là dịp để tất cả mọi người cùng nhau tìm kiếm bình an trong tâm hồn, trong cộng đồng. Như lời dạy trong kinh Tăng Chi Bộ: “Hòa hợp là cội nguồn của an lạc, bất hòa là gốc rễ của khổ đau” (HT.Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 425). Lời dạy này đã khẳng định rằng sự kết hợp giữa các quốc gia và cộng đồng chính là chìa khóa để đạt được hòa bình toàn cầu. Các kỳ Đại lễ Phật đản quốc tế tại Thái Lan, Sri Lanka và Việt Nam đã khuyến khích sự hiểu biết, hợp tác giữa các quốc gia, tạo nên một cộng đồng Phật giáo toàn cầu ngày càng lớn mạnh.

Tại hội thảo Vesak 2014, Tiến sĩ Kalyanaratne đã phát biểu: “Phật giáo là con đường của sự hòa hợp. Vesak là dịp để chúng ta cùng nhau lan tỏa tinh thần từ

bi và trí tuệ đến toàn nhân loại” (Kalyanaratne, 2014, NXB Mahachulalongkorn, tr.93). Phát biểu này không chỉ khẳng định tầm quan trọng của Vesak mà còn nhấn mạnh vai trò của Phật giáo trong việc hoàn thành tổng thể kết nối toàn cầu.

Một trong những thành tựu lớn nhất của Đại lễ Phật đản quốc tế là công việc thu hút sự tham gia của các lãnh đạo chính trị và các tổ chức quốc tế. Tại Vesak 2019, đại diện của Liên Hợp Quốc, bà Armida Alisjahbana, đã phát biểu nhấn mạnh: *“Vesak không chỉ là lễ hội của Phật giáo mà còn là biểu tượng của những giá trị phổ biến mà thế giới cần vượt qua cơn khủng hoảng, từ biến đổi khí hậu đến bất bình đẳng xã hội”* (Alisjahbana, 2019, NXB Tôn giáo, tr. 115).

Diện mạo của các tổ chức quốc tế tại Vesak cho thấy những cốt lõi giá trị của Phật giáo ngày càng được áp dụng vào các chương trình hành động toàn cầu. Tại Việt Nam, Đại lễ Phật đản quốc tế đã để lại những dấu ấn sâu sắc trong cộng đồng Phật giáo và trong xã hội. Vesak 2008, với chủ đề *“Đóng góp của Phật giáo trong một xã hội công bằng, dân chủ và văn minh”* đã thu hút sự tham gia của hơn 4.500 đại biểu đến từ 74 quốc gia. Đây là lần đầu tiên Việt Nam tổ chức Đại lễ Phật đản quốc tế, đánh dấu bước tiến lớn của Phật giáo Việt Nam trong việc hội nhập cộng đồng quốc tế. Hòa thượng Thích Thanh Tứ, trong bài phát biểu khai mạc, đã khẳng định: *“Lễ Phật đản là cơ hội để Việt Nam chia sẻ với thế giới những giá trị văn hóa và tâm linh sâu sắc của Phật giáo Việt Nam”* (Vesak 2008, Ban tổ chức, NXB Tôn giáo). Sự kiện này không chỉ khẳng định vị trí của Việt Nam trong cộng đồng Phật giáo quốc tế mà còn quảng bá hình ảnh đất nước đến bạn bè năm châu.

Qua các kỳ Đại lễ Phật đản quốc tế, chúng ta có thể thấy rằng giáo pháp của đức Phật là nguồn cảm hứng tâm linh, là kim chỉ nam cho hành động thực tế. Như lời đức Phật dạy trong kinh Pháp Cú: *“Hãy tự mình làm thầy cho chính mình, hãy nương tựa nơi chính mình”* (HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, câu 236). Vesak khuyến khích mỗi người đừng chỉ tìm kiếm sự giác ngộ cho riêng mình, cùng góp phần lan tỏa những giá trị từ bi, trí tuệ đến cộng đồng và thế giới. Với sự phát triển không ngừng nghỉ, Vesak đã vượt qua giới hạn của một lễ hội tôn giáo để trở thành diễn đàn văn hóa và nhân văn quốc tế.

Thông qua những hội thảo khoa học đến các nghi lễ tâm linh, Vesak khơi dậy niềm tự hào về truyền thống Phật giáo, trở thành nền tảng để xây dựng thế giới hòa bình và phát triển bền vững.

Một khía cạnh nổi bật trong các kỳ Đại lễ Phật đản quốc tế là việc thúc đẩy vai trò của Phật giáo trong việc giải quyết các môi trường đang trở thành điểm nóng. Đức Phật từng dạy trong kinh Tăng Chi Bộ: *“Rừng núi, dòng suối là nơi*

tâm an trú, là nơi đức Phật đã hành đạo” (HT.Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 88). Lời dạy này thúc đẩy mối liên hệ sâu sắc giữa con người và thiên nhiên, từ đó đưa ra ý thức trách nhiệm bảo vệ môi trường. Một điểm nhấn khác của Vesak là hướng đến việc xóa đói giảm nghèo và đảm bảo bình đẳng xã hội.

Vesak còn mang tính chất định hướng tương lai, nơi các giá trị từ bi, trí tuệ được ứng dụng để giải quyết các vấn đề cấp bách. Vesak khuyến khích mỗi cá nhân giác ngộ, đồng thời chung tay cùng cộng đồng để lan tỏa những giá trị tích cực. Sự tham gia của các lãnh đạo tôn giáo, chính trị và xã hội trong các kỳ Đại lễ Vesak quốc tế đã cho thấy rằng, dù đến từ các nền văn hóa và tín ngưỡng khác nhau, tất cả đều chia sẻ mục tiêu chung: xây dựng thế giới hòa bình, công bằng, bền vững.

Trên con đường phát triển, Đại lễ Vesak đã chuyển mình từ lễ hội tôn giáo truyền thống thành một sự kiện mang tầm vóc quốc tế. Những bài học từ Vesak không chỉ giới hạn trong cộng đồng Phật giáo mà còn lan tỏa đến mọi tầng lớp trong xã hội, góp phần tạo nên thế giới tốt hơn. Với mỗi kỳ Vesak, chúng ta không chỉ tưởng nhớ về cuộc đời đức Phật mà còn tiếp tục hành trình theo dấu chân Ngài, mang lại ánh sáng trí tuệ, từ bi cho nhân loại.

3. Những thách thức và cơ hội của Vesak trong tương lai

Trong xã hội hiện đại, Vesak phải đối mặt với nhiều thách thức, đặc biệt là sự thay đổi giá trị tâm linh trong bối cảnh toàn cầu hóa và suy giảm ý thức đạo đức trong đời sống hàng ngày. Đồng thời, Vesak cũng mở ra những cơ hội để xây dựng hòa bình và phát triển, gắn kết tinh thần Phật giáo với các vấn đề xã hội đương đại.

Đại lễ Vesak Liên hợp quốc 2008 tại Hà Nội - Ảnh: Suru tầm

Thách thức lớn nhất mà Vesak đang đối mặt là sự suy giảm các giá trị tâm linh trong xã hội hiện đại. Trong một thế giới tràn ngập sự xô bồ, con người ngày càng chạy theo vật chất làm cho những giá trị đạo đức bị lu mờ. Đức Phật từng dạy: “Thế gian là cõi vô thường, chỉ có Chính pháp là bất diệt” (Kinh Pháp Hoa, Thích Trí Quang dịch, NXB Tôn giáo, 2003, tr. 98).

Tuy nhiên, trong bối cảnh hiện nay, chính pháp thường bị lãng quên, những giáo lý nhân văn của Phật giáo không được thực hành một cách sâu sắc trong đời sống. Sự phát triển của công nghệ, mạng xã hội và nền kinh tế toàn cầu đã thu hút sự chú ý của con người.

Trong đại lễ Vesak 2014 tại Ninh Bình, giáo sư Lê Mạnh Thát đã xác định: “Phật giáo đang xây dựng trước thách thức lớn về công việc bảo tồn và phát huy các giá trị cốt lõi của mình trong một thế giới đầy biến động. Vesak phải trở thành cầu kết nối để tái khẳng định tầm quan trọng của tâm linh trong việc định hướng xã hội” (Lê Mạnh Thát, 2014, NXB Tôn giáo, tr. 110). Lời phát biểu này phản ánh thực trạng rằng, nếu Vesak không phù hợp với thời điểm thích nghi và đổi mới, ngày lễ này có thể mất đi sức hút với thế hệ trẻ, những người được ảnh hưởng mạnh mẽ bởi lối sống công nghệ ngày nay.

Tuy nhiên, Vesak không chỉ là một ngày mang tính hoài niệm mà còn là cơ hội để định hướng tương lai, xây dựng hòa bình và phát triển bền vững. Đức Phật dạy: “Hãy an trụ trong chính niệm, nhìn thẳng vào tự thân và thế giới” (Kinh Tứ

Niệm Xứ, HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 145). Vesak chính là dịp để con người quay về với nội tâm, đánh thức lòng từ bi, trí tuệ trong mỗi cá nhân. Các lễ nghi cầu nguyện hòa bình và các hội thảo khoa học tại Vesak đã mở ra cơ hội để kết nối các truyền thống giá trị Phật giáo với các giải pháp thực tiễn cho những vấn đề toàn cầu.

Trong bối cảnh thế giới ngày càng chia rẽ bởi chiến tranh, xung đột và bất bình đẳng, Vesak là cơ hội cho các nhà lãnh đạo tôn giáo và chính trị cùng thảo luận về cách áp dụng tinh thần từ bi, sử dụng giáo lý để xây dựng một thế giới hòa bình.

Tại Vesak 2019, tiến sĩ Peter Harvey đã phát biểu: *“Vesak là không gian lý tưởng để các quốc gia và cộng đồng tôn giáo cùng nhau tìm kiếm giải pháp dựa trên nguyên lý từ bi và trí tuệ. Đó là con đường dẫn đến hòa bình thực sự”* (Harvey, 2019, NXB Tôn giáo, tr. 85). Lời phát biểu này nhấn mạnh rằng, Vesak không chỉ là lễ hội của Phật giáo, giờ đây là biểu tượng của hợp tác toàn cầu. Trong đó có hợp tác vì sự phát triển bền vững và bảo vệ môi trường. Vesak là diễn đàn để các học giả và nhà hoạt động môi trường thảo luận cách ứng dụng giáo lý sống hài hòa với thiên nhiên của Phật giáo vào thực tiễn.

Lời dạy của đức Phật về thiên nhiên đã truyền cảm hứng cho nhiều chương trình bảo vệ môi trường được khởi động tại các kỳ lễ Vesak quốc tế. Trong Vesak 2014, giáo sư Kalyanaratne đã nhấn mạnh Phật giáo giúp chúng ta tái thiết lập mối quan hệ hài hòa với thiên nhiên. (Kalyanaratne, 2014, NXB Mahachulalongkorn, tr. 74).

Bên cạnh những cơ hội lớn, Vesak cũng mang nhiệm vụ truyền cảm hứng cho thế hệ trẻ, những người thường có khuynh hướng xa rời các giá trị truyền thống. Làm thế nào để Vesak trở nên gần gũi và thiết thực hơn với giới trẻ là một câu hỏi đặt ra cho các nhà tổ chức. Vesak cần trở thành nền tảng để cung cấp nhận thức và trách nhiệm cá nhân trong việc xây dựng xã hội tốt đẹp hơn.

Trong tương lai, Vesak vẫn còn tiềm năng trở thành nền tảng quan trọng để cung cấp đối thoại liên tôn giáo và hợp tác quốc tế. Trong thế giới đầy biến động hiện nay, nơi các cuộc xung đột về tôn giáo, văn hóa và lợi ích chính trị vẫn diễn ra, Vesak có thể đóng vai trò như một cầu nối giúp xây dựng sự thấu hiểu và thông cảm giữa các cộng đồng. Đức Phật đã từng dạy: *“Ai sống hòa hợp trong sự đa hình, người ấy sống hạnh phúc”* (Kinh Tăng Chi Bộ, HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 290). Giá trị này đã được áp dụng thành công trong các kỳ Đại lễ Phật đản quốc tế, nơi những đại biểu từ các truyền thống và các quốc gia khác nhau cùng chia sẻ mục tiêu chung vì hòa

bình.

Vesak 2019, đại diện Liên Hợp Quốc, bà Armida Alisjahbana, đã phát biểu: “Vesak là không gian để chúng ta cùng nhau nhìn nhận các vấn đề chung của nhân loại và tìm kiếm các giải pháp dựa trên tinh thần từ bi và trí tuệ” (Alisjahbana, 2019, NXB Tôn giáo, tr. 112). Phát biểu điều này nhấn mạnh rằng Đại lễ Vesak không chỉ là sự kiện tôn giáo mà còn là một diễn đàn toàn cầu để thúc đẩy các sáng kiến hòa bình và phát triển.

Một khía cạnh khác mà Vesak cần tiếp tục phát huy là ứng dụng công nghệ hiện đại để lan tỏa thông điệp của Phật giáo. Trong thời đại kỹ thuật số, Vesak có thể sử dụng nền tảng truyền thông xã hội, ứng dụng trực tuyến và công nghệ thực tế ảo để đưa ra các bài giảng, nghi lễ và sự kiện Vesak đến với đông đảo cộng đồng hơn, đặc biệt là giới trẻ. Như lời đức Phật: “Ánh sáng trí tuệ phải được lan tỏa như ngọn đèn không bao giờ cạn dầu” (Kinh Hoa Nghiêm, Thích Trí Tịnh dịch, NXB Tôn giáo, 1999, tr. 121). Điều này đồng nghĩa với việc các giá trị từ bi, trí tuệ cần được truyền tải rộng rãi để tạo cảm hứng cho nhiều người hơn, vượt qua mọi ranh giới về địa lý và văn hóa.

Tuy nhiên, để đạt được những mục tiêu lớn lao này, Vesak cần phải có sự đồng lòng và hỗ trợ từ các tổ chức quốc tế, chính phủ và cộng đồng Phật giáo trên toàn thế giới.

Vesak cần được đầu tư mạnh mẽ hơn về tổ chức, về nội dung để phù hợp với nhu cầu của xã hội hiện đại.

Cố Hòa thượng Thích Nhất Hạnh từng xác định: *“Vesak không chỉ là một ngày lễ tôn giáo mà còn là cơ hội để thức tỉnh lòng từ bi trong mỗi chúng ta, từ đó tạo nên sự thay đổi lớn lao trong cộng đồng”* (Thích Nhất Hạnh, 2015, NXB Phương Đông, tr. 88).

Đức Phật dạy rằng: *“Không có con đường dẫn đến hòa bình, hòa bình chính là con đường”* (Kinh Trung Bộ, HT. Thích Minh Châu dịch, NXB Tôn giáo, 1991, tr. 78). Vesak chính là con đường ấy, một con đường hướng tới hòa bình, giác ngộ cho cá nhân, cho toàn thể nhân loại.

Vesak LHQ 2025 được tổ chức tại Việt Nam với sự tham gia ngày càng đông của các nhà lãnh đạo tôn giáo, chính trị và xã hội trên toàn cầu. Đại lễ Vesak không chỉ làm sáng tỏ giá trị của Phật giáo mà còn khẳng định vai trò và giá trị của Phật giáo trong đời sống nhân loại. Vesak sẽ tiếp tục là ngọn hải đăng, chiếu sáng con đường đến với một thế giới an lạc, đầy đủ từ bi, trí tuệ.

Tác giả: **Trần Lê Đình Hiếu** - Giám đốc Trung tâm Nghiên cứu, Tư vấn, hỗ trợ sáng tạo Khoa học Kỹ

Thuật Tp.HCM - Liên hiệp các Hội Khoa học Kỹ thuật Tp.HCM

Tạp chí Nghiên cứu Phật học Số tháng 05/2025

*** **

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Ambedkar, BR, (2004). *Phật giáo trong thế kỷ 21: Hòa bình, đối thoại và phát triển bền vững*, Bangkok, NXB. Đại học Mahachulalongkornrajavidyalaya.
2. Ban tổ chức Vesak, (2008), *Đại lễ Vesak Kỷ Nguyên 2008*, Hà Nội, NXB Tôn giáo.
3. Ban tổ chức Vesak, (2014), *Đại lễ Vesak Kỷ Nguyên 2014*, Ninh Bình, NXB Tôn giáo.
4. Ban tổ chức Vesak, (2019), *Đại lễ Vesak Kỷ Nguyên 2019*, Hà Nam, NXB Tôn giáo.
5. Chungprampree, Phramaha Somboon, (2019), *Bảo vệ môi trường từ góc nhìn Phật giáo*, Hà Nam, NXB Tôn giáo.
6. Harvey, Peter, (2019), *Lãnh đạo toàn cầu và trách nhiệm chung vì phát triển bền vững*, Hà Nam, NXB Tôn giáo.
7. Jayatilleke, KN (2000), *Ánh sáng Vesak*, Colombo, Ấn phẩm Colombo.
8. Lê Mạnh Thát, (2014), *Đại lễ Vesak Kỷ Nguyên 2014*, Ninh Bình, NXB Tôn giáo.
9. Liên Hợp Quốc, (1999), *Nghị quyết 54/115 quyết định về Vesak*, New York, Liên hợp quốc.
10. HT. Thích Minh Châu (dịch), (1991), *Trường Bộ kinh II*, Hà Nội, NXB Tôn giáo.
11. HT. Thích Minh Châu (dịch), (1991), *Trung Bộ kinh I*, Hà Nội, NXB Tôn giáo.
12. HT. Thích Minh Châu (dịch), (1991), *Tăng Chi Bộ kinh III*, Hà Nội, NXB Tôn giáo.
13. HT. Thích Minh Châu (dịch), (1991), *Tăng Chi Bộ kinh IV*, Hà Nội, NXB Tôn giáo.
14. HT. Thích Minh Châu (dịch), (1991), *Kinh Pháp Cú*, Hà Nội, NXB Tôn giáo.
15. Seneviratne, D. (2014), *Phật giáo và bình đẳng xã hội*, Ninh Bình, NXB Tôn giáo.
16. Thích Trí Quang (dịch), (2003), *Kinh Kim Cang*, TP.HCM, NXB Tôn giáo.